

Упровадження електронного голосування: позитивні та негативні риси електронних виборів

УДК 321.7:004.77

DOI <https://doi.org/10.24195/2414-9616.2020-5.6>

Войнова Елліна Олегівна
аспірантка кафедри політичних наук і права
Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського
вул. Старопортофранківська, 26, Одеса, Україна

У статті наголошується, що українська реальність демонструє певний ризик щодо впровадження електронного голосування, найголовніший з яких – це так звані фальсифікації та несанкціонований вплив на результати голосування шляхом втручання зацікавлених осіб. Метою статті є визначення позитивних і негативних рис електронних виборів у контексті впровадження е-демократії. Виходячи із зазначеної мети, варто вирішити дослідні завдання: визначити та обґрунтувати ризики щодо впровадження електронного голосування; показати переваги електронної системи голосування та розкрити прагматичні методи залучення громадян до виборчого процесу.

Розглянуто як переваги електронної системи голосування, так і недоліки, обґрунтовується прагматичні методи залучення громадян до цього процесу.

Головний акцент робиться на молоді як рушійній силі формування майбутнього та певних ефективних політичних змін. Значна увага приділяється так званій «політичній грамотності» та політичній активності як необхідним головним рисам сучасного виборця. Розкривається така популярна комунікація з електоратом, як спілкування у соціальних мережах, що надає можливість кожному молодому виборцю скоротити відстань до окремого політичного лідера, взаємно комунікувати з ним та відчувати свою причетність до певних ухвалень у політичному житті. Обґрунтовано, що це і є найголовнішим та найпростішим зв'язком молодого виборця з окремим політичним лідером, який дає змогу бути прямим учасником політичного процесу.

Аналізується електронне голосування як одна з найважливіших складових частин електронної демократії, показані їх загальні та особливі риси.

Розглядається комунікація як складова частина демократичного та належного урядування. Загостряється увагу на маніпуляції свідомістю (медіа-маніпуляція) в інформаційному просторі як молоді, так і всіх верств населення. Розкрито технології інформаційного впливу на електорат та їх наслідки.

Ключові слова: голосування, демократія, е-демократія, електронне голосування, молодь, громадянин, виборці, лідери, комунікація.

Вступ. Сьогодні, на жаль, українська реальність показує нам певний ризик щодо впровадження електронного голосування, найголовніший з яких – це так звані фальсифікації та несанкціонований вплив на результати голосування шляхом втручання зацікавлених осіб. Але переваги електронної системи голосування бере верх над мінусами та розкриває перед нами зручні та прагматичні методи залучення громадян до виборів, такі як швидкість, економія часу (як електорату так і дільничних виборчих комісій, за допомогою автоматичного підрахунку голосів), змога взяти участь у виборах, перебуваючи на «будь-якій» точці землі, режим он-лайн, привабливості до голосування саму неактивну частину населення – молодь, яка є рушійною силою формування майбутнього та певних ефективних політичних змін.

Полеміка щодо запровадження електронного голосування при волевиявленні громадян є питанням дещо складним та спірним. Спостерігаючи за світовою практикою, можна зауважити, що методи електронного голосування набирають значних обертів, які постійно розвиваються, перетворюються та вкорінюються у свідомість суспільства.

Мета та завдання. Метою статті є визначення позитивних і негативних рис електронних виборів у контексті впровадження е-демократії. Виходячи

із зазначеної мети, варто вирішити такі дослідні завдання:

- визначити та обґрунтувати ризики щодо впровадження електронного голосування;
- показати переваги електронної системи голосування та розкрити прагматичні методи залучення громадян до виборчого процесу.

Методи дослідження. Для розкриття зазначеної мети я були обрані як загально наукові, так і фахові методи – метод аналізу і синтезу, порівняльний, функціональний методи та метод системного аналізу, що дозволило вирішити дослідні завдання статті.

Результати. Електронне голосування виступає однією зі складових частин електронної демократії.

Розпорядження Кабінету Міністрів України дає таке визначення електронної демократії: форма суспільних відносин, за якої громадяни та організації залучаються до державотворення та державного управління, а також до місцевого самоврядування шляхом широкого застосування інформаційно-комунікаційних технологій в демократичних процесах, що дає змогу: посилити участь, ініціативність та залучення громадян на загальнодержавному, регіональному та місцевому рівні до публічного життя; поліпшити прозорість процесу прийняття

рішень, а також підзвітність демократичних інститутів; поліпшити зворотну реакцію суб'єктів владних повноважень на звернення громадян; сприяти публічним дискусіям та привертати увагу громадян до процесу прийняття рішень [1]. Тоді як електронне голосування – голосування з будь-якого публічного питання, зокрема участь в опитуваннях, виборах, референдумах, що передбачає використання електронних засобів для ідентифікації та підрахунку голосів [2].

Варто говорити не лише про приваблення молодих людей до участі у виборах, за допомогою інформаційно-комунікаційних технологій, а і про так звану «політичну грамотність» та політичну активність, яку кожен може висловити на просторах мережі Інтернет. Сьогодні серед сучасних політиків є популярною комунікацією з електоратом – спілкування у соціальних мережах, обговорювання питань, які є принципово важливими для окремого громадянина, участь в опитуваннях та ін. Це дає можливість кожному молодому виборцю скоротити відстань до окремого політичного лідера, взаємно комунікувати з ним та відчувати свою причетність до певних ухвалень у політичному житті. Це і є найголовніший та найпростіший зв'язок молодого виборця з окремим політичним лідером, який дає змогу бути прямим учасником політичного процесу в цілому, але не тільки виборчого.

Комунікації є складовою демократії та належного урядування. Але слід загострити увагу на таке поняття, як маніпуляція свідомістю (медіа-маніпуляція) в інформаційному просторі як молоді, так і всіх верств населення. Технологи інформаційного впливу «шукають» собі електорат, який на початку має свої цінності та пріоритети, але згодом він починає повторювати відповідний та потрібний стиль життя, політичні, соціальні, моральні, психологічні позиції окремих політичних діячів, політичних партій, організацій та ін. На думку автора статті, це досить унеможливує успіх електронної демократії, а в подальшому – і електронних виборів.

Із початку 60-х років ХХ ст. вплив на маси з метою штучного формування їхніх потреб та інтересів, а відтак – управління соціально-політичними процесами різного масштабу, набув ознак глобальних технологій політичного маніпулювання. Відомі автори (Т. Адорно, Г. Шіллер, П. Лазерсфельд та ін.) підкреслюють, що подібне явище є ознакою та інструментом саме демократичного суспільства, в якому наявна ілюзія функціонування її демократичних інститутів, зокрема, таких, як громадська думка. Цікавим видається аналіз ЗМІ та інформаційних технологій у контексті їхнього впливу на громадську думку, здійснений раніше, ще в 1940-х роках американськими вченими П. Лазерсфельдом, Б. Берельським та Г. Гуде, які запропонували ідею «двоетапного порогу комунікації» у формуванні громадської думки. Загалом друга половина

ХХ ст. характеризується поживленням інтересу до проблем штучного формування громадської думки. Особливе зацікавлення дослідників, зважаючи на інформаційний характер епохи, та зокрема, стрімкий розвиток ЗМК, викликають мас-медіа як канали та ретранслятори впливу на громадську думку. В Україні ця тема довгий час була не розробленою і лише в кінці 90-х рр. ХХ ст. почали з'являтися наукові, і не тільки, праці, в яких досліджувалась зазначена проблематика [3].

Проте Гюстав Лебон навів такі думки: «Як тільки певна кількість живих істот збереться разом, все рівно, чи буде це череда тварин чи юрба людей, вони інстинктивно підкорюються владі свого вождя. У натовпі людей вождь часто буває тільки ватажком, але, проте, роль його значна. Його воля представляє те ядро, навколо якого кристалізуються і поєднуються думки. Він складає собою перший елемент організації різнорідного натовпу і готує в ній організацію сект. Поки ж це не наступить, він керує нею, тому що юрба являє собою раболіпну череду, що не може обійтися без володаря» [4].

Слід зрозуміти, як не піддатись маніпуляції та навіюванню в засобах масової інформації для запровадження прозорої системи електронного голосування, як такої, що повинна посилити участь «політично свідомих» громадян до публічного життя (виборчого процесу), а не навпаки.

Якщо докладніше, маніпулювання свідомістю є системою інформаційно-психологічного впливу з метою впровадження у свідомість певного світогляду, ціннісних установок, уявлень про мораль, моральність, нормативність тих чи інших форм поведінки тощо. Базовими методами інформаційно-психологічного впливу є переконання і навіювання (сугестія). Переконання звернене до власного критичного сприйняття дійсності (морально-семантичного фільтру). Сугестія навпаки спрямовано на суб'єктів, що некритично сприймають інформацію [5].

Після ретельного вивчення та аналізу специфіки цільової групи (соціальне становище, національна належність, політичні погляди та орієнтації, устремління й ідеали тощо), яку необхідно переконати та залучити на свій бік під час чергових виборів, професійний маніпулятор готує власний «товар»: а) визначає політика, якого б електорат сприймав як «свого хлопця» і який міг би зацікавити аудиторію (ідеально, коли він може тривалий час розмовляти з будь-якою людиною, групою, масами, утримуючи їхню увагу); б) формулює кілька коротких і зрозумілих членами цільової групи програмних популістських тез (якщо при владі – «тез-обіцянок», якщо в опозиції – «тез-вимог»), які б отримали відгук у широких масах; в) складає та пропагує коротке гасло передвиборчої кампанії, яке б підштовхувало до «потрібного» рішення; г) організовує гучні «презентації» всього маніпуля-

тивного комплексу (політика – програми – слогану) і тиражує їх у ЗМІ. У 2007 р. Уестен видав книгу «Політичний мозок: роль емоцій у вирішенні долі країни». У процесі досліджень автор (фахівець із захворювань, які викликають розлади особи) провів сканування мозку стійких прихильників певного кандидата або партії й виявив закономірність: коли виборці дивляться на зображення кандидата або вислуховують його заяви, то ті частини мозку, які відповідають за емоції, активніші, ніж ті, які відповідають за мислення. Тому Уестен радить політикам для забезпечення успіху та підтримання електорату не монотонно розповідати аудиторії про подробиці десяти етапного плану розвитку охорони здоров'я, а емоційно говорити про охорону здоров'я з точки зору моралі [6].

Прийнявши маніпуляцію «близько до серця», виборець, вже сам того не розуміючи, стає найманцем, невільником обраної системи маніпулятора.

Цікаво знати, що найвідомішим фільмом, присвяченим політичним маніпуляціям, є «Шахрайство або хвіст виляє собакою» – сатирична кінокомедія Баррі Левінсона за мотивами книги Ларрі Бейнхарта «Американський герой». Щоб відвернути увагу громадськості від сексуального скандалу, пов'язаного з Президентом США, терміново викликають фахівця з позаштатних ситуацій. Він вирішує інсценізувати невелику війну і залучає до цього відомого голлівудського продюсера. Удвох вони організують шоу світового масштабу! Це дозволило відвернути увагу громадськості від програтної для Президента події, і він переміг на виборах. Вираз «виляти собакою» (англ. «to wag the dog») – популярна в США ідіома. Вона означає навмисно відволікати увагу від більш важливого питання на менш значуще [7].

Відрізнити правду від чужих фантазій у потоці політичних новин досить важко. А це, на думку автора, є першочерговим капканом для виборців, які користуються електронними засобами зв'язку та черпанням інформації з Інтернету. Але, як відомо, Інтернет – це, за висловом сучасної молоді, віртуальний краший друг, і у тої же час – друг, який зрадив, розповсюджуючи чуйки та брехню.

Також слід звернути увагу, на таке поняття, як «фейк», який виступає одним із інструментів інформаційної війни, в нашому випадку боротьби політичної влади зі своїм електоратом. Фейк – інформація, яку подають будь-якому пересічному громадянину на «золотому блюді», яка є спотвореною та вигідно побудованою зацікавленим обличчям, тобто маніпулятором. Фейки викривляють істину, скоріше повністю заплямовують правду, що, на думку автора, шкодить та загрожує демократії. У час інформаційного всплеску та розвинених інформаційно-технологічних систем виникає необхідність в медіаграмотності, яка дозволить зменшити напади інформаційної агресії.

Ознаки, які можуть вказати на фейк. Якщо це джерела, то: відсутність джерел інформації, анонімні джерела, інформація, що взята із соцмереж, з акаунтів, які не верифіковані, підозрілі або маловідомі джерела. А вже підрозділ експертів включити до себе такі ознаки: представники структур, яких не існує в реальності, експерти без вказування інституції, яку представляють, анонімні експерти («вчені вважають...»), політично заангажовані експерти. Що скажуть емоції: думка чи оцінка подається як факт, заголовок не відповідає новині або є надмірно емоційним, журналіст вживає слова, що викликають позитивні/негативні емоції, навішування ярликів, поширення стереотипів. На останок, подання фактів має такі ознаки: соціологічні дані без вказання вибірки, замовника, географії, і т. д., однобоке подання фактів, оцінок і коментарів, узагальнення, викривлене подання новини (реальні факти подають з неправдою), недостовірні фото/відео, подають як підтвердження інформації [8].

Восени американське видання BuzzFeed опублікувало матеріал, в якому розповідає, як в 2016 році група підлітків з Македонії зуміла заробляти по \$3 тис. на день за рахунок численних ресурсів з фальшивими (фейковими) новинами. Як це працює? Підлітки розмістили на своїх сайтах шокуючі заголовки на кшталт: «П'яна Гілларі Клінтон побила Білла Клінтона напередодні виборів», «Хілларі використовує дітей як секс-рабів». У цих новинах були фальшиві посилання на відомі видання. У цей час у США проходили вибори президента, тому подібні заголовки про кандидатів викликали інтерес у користувачів інтернету. Скандальні новини македонських підлітків збирали по 500 тисяч лайків і репостів у Facebook. За рахунок реклами від Google, яку молоді підприємці розмістили на своїх сайтах, кожне відвідування новини приносило їм гроші. Заголовок – перше, що впадає в очі читачеві, і саме від нього залежить інтерес до новини [9].

Повертаючись до теми автора, треба з'ясувати, що сьогодні заважає нам, українцям, запровадити систему електронного голосування. У схваленій урядом України 17 січня 2018 року Концепції розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018–2020 роки зазначається, що одним із найбільш перспективних в умовах України напрямів розвитку є електронне голосування. На думку авторів документу, електронне голосування є найпростішою формою е-демократії, однак його реалізація містить велику кількість політичних і організаційних викликів. Позитивний крок на шляху утвердження е-уряду і е-урядування – створення 4 червня 2014 р. Державного агентства з питань електронного урядування. Агентство є центральним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовується і координується урядом і який реалізує

лізує державну політику у сферах інформатизації, е-урядування, формування і використання національних електронних інформаційних ресурсів, розвитку інформаційного суспільства. З 2015 р. в Україні функціонує програма «Електронне врядування задля підзвітності влади та участі громади» (EGAP), яка фінансується Швейцарією і виконується Фондом Східна Європа та Фондом InnoVaBridge. Цільовими регіонами програми є Вінницька, Волинська, Дніпропетровська та Одеська обл., а період реалізації програми – 2015–2019 рр. Цікаво, що за оцінкою ООН, Україна піднялася на 45 позицій за розвитком електронної участі громадян за останні два роки і увійшла у топ-35 країн світу за цим показником. Декілька перешкод щодо реалізації впровадження електронних виборів слід назвати:

- обмежена відкритість та розуміння системи для не експертів;
- брак узгоджених стандартів для систем е-голосування;
- порушення таємності голосування у системах, які здійснюють ідентифікацію виборця;
- ризик маніпуляцій інсайдерів із привілейованим доступом до системи чи зовнішніх хакерів;
- збільшення коштів на придбання та обслуговування систем е-голосування;
- збільшення вимог до захисту системи під час та між виборами;
- обмежені можливості перерахунку голосів;
- брак публічної довіри до е-голосування;
- відсутність можливості отримати докази про правопорушення у випадку підозри у фальсифікації та, відповідно, ефективно оскаржити правопорушення;
- недоступність Інтернету для значної частини населення;
- відсутність чи низький рівень комп'ютерної грамотності певних категорій громадян;
- збільшення «цифрового розриву» суспільства [10].

У січні 2018 року Кабмін схвалив Концепцію розвитку цифрової економіки і суспільства України на 2018–2020 роки. Серед іншого у документі згадується і електронне голосування. Також норми щодо систем електронного голосування є і в новому Виборчому кодексі. Втім, перспектив прийняття цього кодексу в 2019 році поки небагато. На думку експертів, затягування прийняття документа відбувається не лише через положення про повністю пропорційну виборчу систему з відкритими списками на парламентських виборах, а й через зниження можливостей фальсифікації виборів, зокрема й за допомогою системи електронного формату голосування і підрахунку [11].

На сьогодні інструмент електронних виборів широко використовується в США, Канаді, Австралії, Великобританії, Німеччині, Франції, Іспанії, Португалії, Італії, Норвегії, Швейцарії, Бельгії та Естонії.

У світовій практиці виділяють наступні типи електронного голосування:

Голосування на виборчій дільниці за допомогою електронної системи (Vote-recording Technologies) – виборець реєструє свою ID-картку в спеціальному зчитувачі, вводить свій пароль на сайті голосування, де отримує електронний бюлетень та відбиває свій вибір. Після завершення голосування такі електронні скриньки автоматично підраховують голоси.

Оптичне сканування (Optical Scan Marksense) – виборець обирає кандидата шляхом відмічання на спеціальному бюлетені, який потім обробляє виборча машина, що за допомогою оптичних засобів підраховує голоси на дільниці.

Голосування за допомогою перфорованих карт (Punched Card) – виборець використовує спеціальні картки, що зчитуються комп'ютером, відмічаючи кандидата спеціальним кодом, який залишається на перфокарті; далі виборець опускає перфокарту до виборчої скриньки, яка автоматично здійснює підрахунок.

Електронна виборча система прямого запису (Direct-recording Electronic Voting System – DRE) – виборець обирає кандидата на сенсорному екрані комп'ютера, після чого машина, за допомогою спеціальної програми підраховує голоси. Ідентифікація відбувається через відбитки пальців або ID-картку.

Дистанційне голосування – виборець обирає кандидата через захищений комунікаційний канал (програмне забезпечення в Інтернет-мережі). Найчастіше це надсилання спеціального електронного листа на виборчу дільницю або голосування на спеціально створеному сайті. Процедура зарахування голосу відбувається лише після попередньої ідентифікації [12].

У 2000 році вперше було проведено експеримент з голосуванням через Інтернет у штаті Орегон, США. Згодом технології голосування вдосконалювалися. Так, вже в Естонії електронне голосування застосовується з 2005 року на місцевих виборах, та з 2007 року – на парламентських. Слід відмітити, що відсоток громадян які віддають перевагу системі електронного голосування, поступово зростає. Якщо у 2005 році у такий спосіб проголосувало лише 2% естонських виборців, то на парламентських виборах 2011 року цей показник сягнув вже 24%. У Швейцарії запроваджена система електронного голосування «E-Voting» у рамках реалізації проекту «Vote électronique». Експериментальне електронне голосування відбулося вперше у 2003 році. Відповідно до плану швейцарського уряду, на чергових парламентських виборах у 2015 році в мережі Інтернет проголосувала абсолютна більшість громадян, навіть ті, які перебували за межами країни [13].

Висновки. Отже, підсумовуючи вищевикладене, можна констатувати, що у часи глобальних проблем, зовнішніх загроз Україна має право та здатна подолати всі ризики інформатизованих та автоматизованих електронних технологій у виборчому процесі, небезпеку хакерських атак та різноманітні способи фальсифікації в процесі виборів. Потенційні складнощі, які можуть вплинути на процес запровадження системи електронного голосування та його результат, може запобігти так званий «пілотний проект», експеримент, який допоможе виявити потенційні загрози та демаскувати шляхи досягнення його реалізації. Усе, що потрібно, – це подивитись та прозоро оцінити досвід країн-попередників у питанні електронних виборів, активно впроваджувати медіаграмотність у суспільне життя та виховувати у собі відчуття відповідальності за майбутнє своєї країни.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Концепції розвитку електронної демократії в Україні та плану заходів щодо її реалізації» від 08.11.2017 р. № 797-р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/797-2017-%D1%80?find=1&text=%E5%EB%E5%EA%F2%F0%EE%ED%ED%E0+%E4%E5%EC%EE%EA%F0%E0%F2%B3%FF>.
2. Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Концепції розвитку електронної демократії в Україні та плану заходів щодо її реалізації» 08.11.2017 р. № 797-р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/term/40134>.
3. Стефанчук У. Інформаційні технології та їхній вплив на формування громадської думки в Україні. URL : http://vlp.com.ua/files/27_42.pdf.
4. Лебон Гюстав: психологія натовпу. URL : <http://ru.osvita.ua/vnz/reports/psychology/29060/>.
5. Присяжнюк М. М., Шимчук О. С. Інтернет як нове середовище сугестивного маніпулятивного впливу. *Сучасні інформаційні технології у сфері безпеки та оборони*. 2015. № 2(23). 2015. С. 103–106.
6. Петрик В.М., Присяжнюк М.М та ін. Сугестивні технології маніпулятивного впливу. Київ, 2011. 109 с. URL : http://mil.univ.kiev.ua/files/29_965691167.pdf.
7. Навчально-методичний посібник / за ред. А. В. Карташова, В.В. Тарана. Київ : ЦПГІ, 2012. URL : <http://eidos.org.ua/wp-content/uploads/2012/12/25.pdf>.
8. Як визначити та зловити фейк? URL : <https://imi.org.ua/advice/yak-vyznachyty-ta-zlovity-fejk-i2388>.
9. Шок! Сенсація! Як розпізнати брехливі новини, які не варто читати. URL : https://espresso.tv/article/2017/04/25/vtorosortnye_novosti_kotorye_ne_stoyt_chytat.
10. Е–демократія. URL : <https://uhp.org.ua/changes/e-demokratiya/>.
11. Президент в один клік: чи реально впровадити онлайн-голосування в Україні. URL : <https://mind.ua/openmind/20195872-prezident-v-odin-klik-chi-realno-vprovaditi-onlajn-golosuvannya-v-ukrayini>.
12. А як у них? Електронне голосування. URL : <https://rada.oporua.org/novyny/novini/23280-a-ia-k-u-nykh-elektronne-holosuvannya>.
13. Бацій Валерій Вікторович. Електронне голосування досвід України та зарубіжних країн. URL : <http://www.kbuapa.kharkov.ua/e-book/conf/2016-3/doc/2/01.pdf>.

REFERENCES:

1. Rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy «Pro skhvalennia Kontseptsii rozvytku elektronnoi demokratii v Ukraini ta planu zakhodiv shchodo yii realizatsii» vid 08.11.2017 r. № 797-r. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/797-2017-%D1%80?find=1&text=%E5%EB%E5%EA%F2%F0%EE%ED%ED%E0+%E4%E5%EC%EE%EA%F0%E0%F2%B3%FF>.
2. Rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy «Pro skhvalennia Kontseptsii rozvytku elektronnoi demokratii v Ukraini ta planu zakhodiv shchodo yii realizatsii» 08.11.2017 r. № 797-r. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/term/40134>.
3. Stefanchuk U. Informatsiini tekhnologii ta yikhni vplyv na formuvannia hromadskoi dumky v Ukraini. URL: http://vlp.com.ua/files/27_42.pdf
4. Lebon Hiustav: psykholohiia natovpu. URL: <http://ru.osvita.ua/vnz/reports/psychology/29060/>
5. Prysiazhniuk M. M, Shymchuk O. S. Internet yak nove seredovyshe suhestyvnoho manipulyativnoho vplyvu. *Suchasni informatsiini tekhnologii u sferi bezpeky ta obrony*. 2015. № 2 (23). 2015. S. 103–106.
6. Petryk V. M., Prysiazhniuk M. M ta in. Suhestyvni tekhnologii manipulyativnoho vplyvu. Kyiv, 2011. 109 s. URL: http://mil.univ.kiev.ua/files/29_965691167.pdf
7. Navchalno-metodychni posibnyk / za red. A. V. Kartashova, V.V. Tarana. Kyiv: TsPHI, 2012. URL: <http://eidos.org.ua/wp-content/uploads/2012/12/25.pdf>
8. Yak vyznachyty ta zlovity fejk? URL: <https://imi.org.ua/advice/yak-vyznachyty-ta-zlovity-fejk-i2388>
9. Shok! Sensatsiia! Yak rozpiznaty brekhlyvi novyny, yaki ne varto chytaty. URL: https://espresso.tv/article/2017/04/25/vtorosortnye_novosti_kotorye_ne_stoyt_chytat
10. E–demokratiia. URL: <https://uhp.org.ua/changes/e-demokratiya/>
11. Prezydent v odyin klik: chy realno vprovadyty onlain-holosuvannia v Ukraini. URL: <https://mind.ua/openmind/20195872-prezident-v-odin-klik-chi-realno-vprovaditi-onlajn-golosuvannya-v-ukrayini>
12. A yak u nykh? Elektronne holosuvannia. URL: <https://rada.oporua.org/novyny/novini/23280-a-ia-k-u-nykh-elektronne-holosuvannya>
13. Batsii Valerii Viktorovych. Elektronne holosuvannia dosvid Ukrainy ta zarubizhnykh krain. URL: <http://www.kbuapa.kharkov.ua/e-book/conf/2016-3/doc/2/01.pdf>.

Implementation of e-voting: positive and negative features of e-elections

Voynova Elina Olegovna

Postgraduate Student at the Department of Political Science and Law
South Ukrainian National Pedagogical University named after K. D. Ushynsky
Staroportofrankovska str., 26, Odesa, Ukraine

The article notes that the Ukrainian reality demonstrates a risk of the introduction of electronic voting, the most important of which is the so-called falsification and unauthorized influence on the results of the vote by tampering with the stakeholders. The Purpose of this article is the definition of positive and negative features of e-elections in the context of the introduction of e-democracy. Based on this goal, you must solve the following research tasks: to define and justify the risks of electronic voting; to show the advantages of the electronic voting system and to reveal the pragmatic methods of engaging citizens in the electoral process. Considered as the advantages of the electronic voting system, and disadvantages, proves pragmatic methods of engaging citizens in the process.

The main focus is on youth as the driving force shaping the future and certain effective political change. Considerable attention is paid to the so-called political literacy and political activity as a necessary the main features of modern voter. Reveals communication is so popular with the electorate as the social network that gives the opportunity for every young voter to shorten the distance to one political leader, to mutually communicate with him and feel his involvement in certain decisions in the field of taxation in political life. Reasonably, that this is the most important and the easiest communication of the young voter with a particular political leader, which gives you the opportunity to be a direct participant in the political process.

Electronic voting is analyzed as one of the most important components of electronic democracy, their general and special features are shown.

Communication is seen as a component of democratic and good governance. Attention is drawn to the manipulation of consciousness (media manipulation) in the information space of both young people and all segments of the population. The technologies of informational influence on the electorate and their consequences are revealed.

Key words: voting, democracy, e-democracy, e-voting, young people, citizens, voters, leaders, communication.